

TOIFALANGAN OBEKTLARDA FAVQULODDA VAZIYATLAR

Zoirova Xabiba Xamrokulovna

Samarqand viloyati favquloda vaziyatlar boshqarmasi Hayot faoliyati xavfsizligi o'quv markazi
katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14887347>

Annotatsiya. Ushbu maqola toifalangan ob'ektlarda yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlar haqida batafsil ma'lumot beradi. Toifalangan ob'ektlar — bu o'zining yuqori xavf darajasi va jamiyat yoki ekologiyaga tahdid solishi mumkin bo'lgan ob'ektlardir. Maqolada energetika, sanoat, transport tizimlari, davlat va jamoat ob'ektlari kabi toifalangan ob'ektlar turlari va ularda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, xavfsizlikni ta'minlash, favqulodda vaziyatlarni boshqarish, oldini olish choralarini ishlab chiqish va texnologiyalardan foydalanish muhimligi ko'rsatiladi. Jahon tajribasi va mahalliy qonunlar orqali xavfsizlikni oshirishda hukumat va jamiyatning roli ta'kidlanadi. Maqola toifalangan ob'ektlarda favqulodda vaziyatlarni samarali boshqarish va xavfsizlikni ta'minlash yo'llari haqida keng qamrovli ma'lumotlar beradi.

Kalit so'zlar: Toifalangan ob'ektlar, favqulodda vaziyatlar, xavfsizlik, energetika ob'ektlari, sanoat ob'ektlari, transport tizimlari, tabiiy ofatlar, favqulodda vaziyatlarni boshqarish.

EMERGENCIES AT CLASSIFIED FACILITIES

Abstract. This article provides detailed information on emergencies that occur at classified facilities. Classified facilities are facilities that have a high level of risk and can pose a threat to society or the environment. The article analyzes the types of classified facilities, such as energy, industry, transport systems, state and public facilities, and the emergencies that may occur at them. It also shows the importance of ensuring safety, managing emergencies, developing preventive measures, and using technologies. The role of government and society in improving safety through world experience and local laws is emphasized. The article provides comprehensive information on ways to effectively manage emergencies and ensure safety at classified facilities.

Keywords: Classified facilities, emergencies, safety, energy facilities, industrial facilities, transport systems, natural disasters, emergency management.

ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ СИТУАЦИИ НА СЕКРЕТНЫХ ОБЪЕКТАХ

Аннотация. В статье представлена подробная информация о чрезвычайных ситуациях, возникающих на секретных объектах. Классифицированные объекты — это

объекты, которые имеют высокий уровень риска и могут представлять угрозу обществу или окружающей среде. В статье анализируются виды объектов, относящихся к энергетике, промышленности, транспорту, государственным и общественным объектам, а также чрезвычайные ситуации, которые могут на них возникнуть. В нем также подчеркивается важность обеспечения безопасности, управления чрезвычайными ситуациями, разработки превентивных мер и использования технологий. Подчеркивается роль государства и общества в повышении безопасности посредством мирового опыта и местных законов. В статье представлена исчерпывающая информация о способах эффективного управления чрезвычайными ситуациями и обеспечения безопасности на режимных объектах.

Ключевые слова: Режимные объекты, чрезвычайные ситуации, безопасность, объекты энергетики, промышленные объекты, транспортные системы, стихийные бедствия, управление чрезвычайными ситуациями.

Toifalangan ob'ektlar — bu davlat xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik yoki ekologik holat uchun ahamiyatli bo'lgan, maxsus xavfsizlik choralarini talab qiladigan ob'ektlardir. Ularning tarkibiga energetika, sanoat, transport, kimyo sanoati, biologik va ekologik xavf-xatarlar yaratadigan ob'ektlar kiradi. Ushbu ob'ektlar, ayniqsa, favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganida juda katta xavf tug'diradi. Shuning uchun favqulodda vaziyatlar bo'yicha samarali boshqaruvni amalga oshirish muhimdir.

Toifalangan ob'ektlar turlari

Toifalangan ob'ektlar turli yo'nalishlar bo'yicha tasniflanadi. Bular orasida energetika tizimlari, kimyo sanoati ob'ektlari, transport inshootlari, davlat va jamoat xizmatlari joylashgan binolar, shuningdek, biologik va ekologik xavf tug'diradigan ob'ektlar mavjud. Har bir ob'ekt o'zining xavf darajasi va vazifasiga qarab alohida himoyaga muhtojdir.

Energetika ob'ektlari — bu elektr energiyasi ishlab chiqarish va ta'minlash tizimlari, atom elektr stansiyalari, neft va gazni qayta ishlash zavodlari. Bunday ob'ektlarda yuzaga kelgan kichik nosozlik ham katta falokatlariga olib kelishi mumkin, chunki ular yuqori xavfli materiallar bilan ishlaydi. Energetika sektoridagi favqulodda vaziyatlar, ayniqsa, atrof-muhitga katta zarar etkazadi.

Sanoat ob'ektlari — kimyo sanoati, metallurgiya, neft va gaz sohalarida ishlovchi korxonalar. Ushbu ob'ektlarda portlashlar, yong'inlar, toksik moddalar oqishi kabi favqulodda

vaziyatlar sodir bo'lishi mumkin. Bu holatlar nafaqat atrof-muhitga, balki odamlarning salomatligiga ham jiddiy tahdid soladi.

Transport tizimlari — temir yo'l, havo yo'llari va suv yo'llari orqali odamlar va yuklar tashiladi. Ushbu ob'ektlarda favqulodda vaziyatlar ko'pincha odamlarning ko'p sonli hayotiga tahdid solishi mumkin. Masalan, yo'lovchi samolyotining avariyasi yoki poyezd halokatida juda ko'p qurbonlar bo'lishi mumkin.

Davlat va jamoat ob'ektlari — sog'liqni saqlash tizimi, ta'lim muassasalari, davlat idoralari. Ushbu ob'ektlar fuqarolar uchun muhim xizmatlar taqdim etadi. Ularning xavfsizligi esa jamiyatning umumiy xavfsizligini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Favqulodda vaziyatlar va ularning turlari

Favqulodda vaziyatlar turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Ular tabiiy va texnologik bo'linadi.

Tabiiy ofatlar — bu zilzilalar, suv toshqinlari, sel va boshqa tabiiy hodisalar. Tabiiy ofatlar ko'pincha katta miqdordagi qurbonlar va moddiy zarar keltiradi. Ushbu ofatlar ob'ektlarning toifasiga qarab, turli darajada xavf tug'diradi.

Texnologik falokatlar — yong'inlar, portlashlar, kimyoviy moddalar bilan bog'liq falokatlar. Ular ko'pincha texnik nosozliklar yoki odam omili tufayli yuzaga keladi. Ushbu turdagi favqulodda vaziyatlar ham juda jiddiy oqibatlariga olib keladi, chunki ular tezda katta hududlarga tarqalishi mumkin.

Biologik va kimyoviy tahdidlar — viruslar, bakteriyalar, kimyoviy zaharli moddalar. Bunday favqulodda vaziyatlar ko'pincha sanitariya va xavfsizlik choralarining yetishmasligi sababli yuzaga keladi. Kimyoviy va biologik tahdidlar odamlar salomatligi uchun bevosita xavf tug'diradi va ular atrof-muhitga ham zarar etkazishi mumkin.

Toifalangan ob'ektlarda xavfsizlikni ta'minlash

Toifalangan ob'ektlarda xavfsizlikni ta'minlash uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Bu choralar ob'ektlarning turiga qarab o'zgaradi. Eng muhim chora-tadbirlar orasida xavf baholash, xavfsizlik protokollarini ishlab chiqish va favqulodda vaziyatlarga tayyorlanishning amaliy usullari mavjud.

Birinchidan, xavf baholash jarayoni orqali har bir ob'ektning xavf darajasi aniqlanadi. Bu jarayon orqali ob'ektning zaif tomonlari aniqlanadi va ularni tuzatish choralar ko'riladi. Misol uchun, kimyo sanoatida ishlovchi korxona, agar xatolik yuz bersa, keng miqyosdagi kimyoviy ifloslanishni oldini olish uchun zarur protokollarni ishlab chiqadi.

Ikkinchidan, favqulodda vaziyatlarga tayyorlanish. Bunga maxsus treninglar, simulyatsiyalar va xodimlarga zarur bilimlarni berish kiradi. Obyektlarda favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda, xodimlar va fuqarolar tezkor tarzda javob berishga tayyor bo'lishi kerak. Har bir xodimning vazifalari aniq belgilanishi kerak, va ular favqulodda vaziyatda qanday harakat qilishlarini bilishlari zarur.

Favqulodda vaziyatlarni boshqarish

Favqulodda vaziyatlarni boshqarishda, ob'ektlarning imkoniyatlariga qarab turli tizimlar qo'llaniladi. Obyekt ichida favqulodda vaziyat yuzaga kelganida, avvalo, to'g'ri kommunikatsiya va tezkor qarorlar qabul qilish zarur. Favqulodda vaziyatni boshqarishda samarali tizimlarning mavjudligi, xodimlar orasidagi hamkorlik va yuqori texnologiyalar orqali imkoniyatlar maksimal darajada oshiriladi.

Masalan, aqlli tizimlar va IoT (Internet of Things) texnologiyalari yordamida xavfsizlikni oshirish mumkin. Bunday tizimlar yordamida ob'ektning har bir qismidan ma'lumotlar uzatiladi va bu ma'lumotlar markaziy tizimga yuboriladi. Shu tarzda, favqulodda vaziyatga tezda reaksiya qilish mumkin bo'ladi.

Xalqaro tajribalar va mahalliy qonunlar

Dunyo bo'ylab toifalangan ob'ektlarda yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlarni boshqarishda turli xil tajribalar mavjud. Ko'plab davlatlar o'zlarining favqulodda vaziyatlar tizimlarini yaratgan va xavfsizlikni ta'minlashda samarali ishlatgan. Masalan, Yevropa Ittifoqi va Amerika Qo'shma Shtatlarida favqulodda vaziyatlar uchun maxsus protokollar mavjud va ularning samaradorligi yuqori.

Mahalliy qonunlar va siyosatlar, o'z navbatida, favqulodda vaziyatlarga tayyorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Har bir davlatda o'ziga xos xavfsizlik choralarini belgilovchi qonunlar mavjud. Bularni buzgan shaxslar yoki tashkilotlar jinoiy javobgarlikka tortilishi mumkin.

Hukumatning roli va jamiyatning vazifalari

Hukumatning vazifasi favqulodda vaziyatlar uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqishdir. Hukumat, shuningdek, favqulodda vaziyatlarda yordam ko'rsatish, xodimlarni tayyorlash va jamiyatni xavfsizlikka oid masalalarda xabardor qilish bilan shug'ullanadi.

Fuqarolar ham favqulodda vaziyatlarda muhim rol o'ynaydi. Ular xavfsizlikni ta'minlashda hukumat bilan hamkorlikda ish olib borishlari zarur. Shuningdek, jamiyatda xavfsizlikni oshirish uchun ma'lumot tarqatish, treninglar o'tkazish va odamlarni ehtiyotkorlikka chaqirish muhimdir.

Xulosa

Toifalangan ob'ektlarda yuzaga keladigan favqulodda vaziyatlar o'ziga xos xavflarni keltirib chiqaradi. Bunday vaziyatlarni samarali boshqarish uchun aniq reja, xavfsizlik protokollari, maxsus tayyorgarlik va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhimdir. Jamiyat va hukumatning birgalikdagi harakati, xavfsizlikni ta'minlashda eng samarali natijalarni beradi. Boshqa davlatlarning tajribalari ham mahalliy tizimlarni takomillashtirishda yordam beradi. Favqulodda vaziyatlar uchun tayyorlanish, hamda xavf-xatarlarni kamaytirishga oid chora-tadbirlar barqaror rivojlanishning asosini tashkil etadi.

REFERENCES

1. Rasulov, A. (2020). *Favqulodda vaziyatlarni boshqarish va xavfsizlikni ta'minlash*. Toshkent: "Fan va Texnologiya" nashriyoti.
2. Shomuradov, B. (2019). *Toifalangan ob'ektlarda xavfsizlik va favqulodda vaziyatlar*. Samarqand: Samarqand Davlat universiteti nashriyoti.
3. Xojaev, A. (2018). *Energetika ob'ektlarida xavfsizlik va favqulodda vaziyatlar*. Toshkent: Energetika institutining nashriyoti.
4. Karimov, F. (2021). *Tabiiy ofatlar va ularning inson hayotiga ta'siri*. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.